

РЕЦЕНЗИЯ

върху дисертация за за присъждане на образователна и научна степен „доктор” по професионално направление 3.6. Право/ Наказателно право

Автор на дисертацията:

Радослава Маринова Йорданова

Тема на дисертацията:

„Депенализацията в българското наказателно право”

Рецензент:

проф. д.ю.н. Румен Илиев Марков

1. Докторантът Радослава Маринова Йорданова е родена на 22.08. 1976 г. в гр. София. През 2002 г. завършва Юридическия факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски”. От януари 2004 г. до февруари 2006 г. е прокурор в Районна прокуратура - Ихтиман. От февруари 2006 до юли 2016 г. е съдия в Районен съд – Ихтиман, а от юли 2016 г. е Председател на същия съд. На 29. 06. 2017 г. е зачислена като докторант на самостоятелна подготовка в катедра „Наказателноправни науки” на Юридическия факултет - СУ „Св. Климент Охридски”.

2. Дисертацията е в обем 194 страници, включително съдържание и списък на използваната литература – 74 библиографски източници. Структурата на работата е изградена от въведение, три глави и заключение.

Параграф първи на глава първа „Общи въпроси” съдържа исторически бележки и сравнителноправен анализ. Във втория параграф на главата се разглеждат някои основни понятия – юридическа и наказателна отговорност, диференциация и индивидуализация на наказателната отговорност, административнонаказателна отговорност, съотношение между административно нарушение и престъпление.

Глава втора е посветена на института на „освобождаване от наказателна отговорност” – историческо развитие и понятие. Специално внимание е отделено на освобождаването от наказателна отговорност на непълнолетните извършители на престъпление и особено на освобождаването от наказателна отговорност с налагане на административно наказание по чл. 78а от Наказателния кодекс (НК). Разкрити са неговите материалноправни предпоставки, процесуален ред и проблемите при прилагането на института по чл. 78а НК, свързани с възстановяването на имуществените вреди от престъплението, реабилитацията, „пияното състояние” на дееца и др., визирани в чл. 78а, ал. 7 НК.

В глава трета се анализира припокриването на състави на престъпления и на административни нарушения в българското законодателство, както и административните нарушения по НК - против личността, собствеността, стопанството и в главата „Общопасни престъпления”.

3. 1. Голяма част от тезите и констатациите, застъпени в труда са правилни и заслужават подкрепа. Например такива са: изоставяне след 1989 г. на научния подход от законодателя, в резултат на което сме изправени пред многобройни и произволни изменения на НК (с. 24); несъразмерността на наказанията, предвидени в множество норми на НК с тежестта на престъпленията, в пряко противоречие с принципа на съответствие в чл. 35, ал. 3 НК (с. 12-13, 139); разбирането за наказателната отговорност като *ultima ratio* или крайно средство на реакция на държавата срещу определен вид общественоопасни деяния (с. 13, 60, 185); необходимостта от съчетаването на ефективната защита на обществото от престъпни посегателства с минимум наказателна репресия, но достатъчна за постигане на превантивните цели на наказанието (с. 24); използването на административно наказание, чието налагане е бързо и ефективно противодействие на противоправни деяния с по-ниска степен на

обществена опасност, когато не е оправдана репресията по НК (с. 55, 59-60, 185); ненужната криминализация, мотивирана единствено от неизпълнението на наложени административни наказания (с. 61); обстоятелства, изключващи наказуемостта като обективно юридическо свойство на престъплението са единствено тези, които съществуват при извършването на деянието, така че изначално липсва престъпление, поради което наказателна отговорност изобщо не възниква, съответно обстоятелства, които настъпват след извършването на престъплението не изключват наказуемостта „с обратно действие” и не заличават престъпния характер на деянието (с. 70); условното осъждане като форма на индивидуализация на наказанието, а освобождаването от наказателна отговорност като способ за нейната диференциация (с. 83); разрешаването на конкуренцията на основанията за освобождаване от наказателна отговорност на непълнолетни по чл. 78 и 78а НК в полза на по-благоприятното по чл. 78 (с. 111-113); правилното разрешаване на проблема за относимостта на редуцията на наказанията на непълнолетните по чл. 63, ал.1 НК при прилагането на чл. 78а НК за тях (с. 113-115); критиката срещу казуистичния подход на законодателя при въвеждане на изключенията по чл. 78а, ал. 7 НК (с. 129); обоснованата критика на нормата на чл. 380 НПК за приложимостта на реда и сроковете, определени в ЗАНН (с. 136-138); въвеждането на състави на административни нарушения в НК, които никога не са били престъпление не е декриминализация (с. 142); необходимостта от единен законодателен критерий за разграничаване на престъплението от административното нарушение, както и от по-голяма прецизност на законодателя при формулирането на техните състави, така че да не зависи от субективна преценка дали за конкретно деяние следва да се носи административна или наказателна отговорност (с. 169-170, 189); необходимостта за отпадане на съставите на административни нарушения от Особената част на НК, съчетано с формулиране на такива състави в съответни специални закони (с. 12, 172, 183); необходимостта от създаване на единен регистър на лицата с наложено административно наказание (с. 184, 186).

Тези становища на докторанта създават общото положително впечатление от работата.

3.2. Приносните моменти в дисертационния труд са преди всичко в глава трета при цялостното и задълбочено изследване на проблематиката,

свързана с припокриването на състави на престъпления и административни нарушения, и с административните нарушения по НК, респективно обосноваването изводи и препоръки към законодателя.

Принос са и някои от другите направени предложения за промени в законодателството – отмяна на нормата на чл. 380 НПК; предвиждане на абсолютен размер на стойността на предмета на престъплението като законова предпоставка за прилагане на нормата на чл. 218б НК; отмяна на разпоредбата на чл. 78а, ал. 7 НК (но според мен трябва да е съпроводена и с връщане на старата редакция на чл. 78а, действаща до 2000 г.); отпадане на съставите на административни нарушения от НК (с. 138, 184, 188, 189).

4. За съжаление работата страда от недостатъци, които дават основание за някои общи критични бележки.

4.1. Понятието за депенализация не се извежда чрез последователното доказване на неговите елементи, а направо се поднася негова дефиниция още на с. 9. Докторантът изобщо не се занимава с въпроса за относимостта на депенализацията към осъществяването на служебната задача на НК (чл.1, ал. 2 НК), има ли тя отношение към защитата на обществото от престъпни посегателства или обществената защита се пренебрегва при депенализацията изобщо или при някои от нейните форми, ако има отношение в какво се изразява нейната специфична роля и пр.

4.2. Съдържанието на дисертацията не отговаря на нейното заглавие.

Понятието за депенализация би трябвало да е основният или главният предмет на изследване, предвид на заглавието на труда. Въпреки очакванията на читателя то почти отсъства от изложението и се споменава само на няколко страници (с. 8-10, 85, 186).

При това авторът тълкува стеснително предложената от него дефиниция. Така извън депенализацията остават институтите на давността по чл. 80-81 НК, погасяваща наказателното преследване и амнистията по чл. 83, пр. 2 НК, макар и да съответстват на даденото определение. След това докторантът изрично изключва от предмета на изследването поощрителните норми, които предвиждат отпадане на наказателната отговорност, макар и да са признати от него като форма на депенализация

(с. 10). В крайна сметка в труда депенализацията е сведена само до освобождаването от наказателна отговорност по глава осма от Общата част на НК. Освобождаването от наказателна отговорност не се съпоставя с другите форми, но се обявява за „основен метод на депенализация”.

От друга страна в глава трета се анализират административните нарушения, предвидени в НК, които не са форма на депенализация защото не са престъпления и при тях изобщо не възниква наказателна отговорност.

Всъщност основният предмет на изследване в дисертацията е налагането на административно наказание, предвидено в НК. Освен него в се разглежда и институтът по чл. 61/78 НК (гл. II, § 3).

4.3. Работата страда от съществени празноти (4.1., 4.2., 5.3., 5.11., 5.12.).

Не се познава в достатъчна степен българската наказателноправна теория. Дори монографията на Симеон Стоев – „Административно-наказателна отговорност по Наказателния кодекс”, С. „Наука и изкуство”, 1984 е останала извън вниманието на дисертанта.

4.4. Прави впечатление неумението на докторанта да аргументира своето становище. В общия случай тезата се заявява като истина от последна инстанция, без да се обосновава. Разгърнатата и постъпателна защита на собственото мнение на с. 136 е едно само изключение.

Императивно се отхвърлят утвърдени в доктрината становища на уважавани учени, без да се излагат техните съображения, и още по-малко - да се анализират задълбочено. Такава „пренебрежителна” критика е не само поначало недопустима, но е и крайно неуместна в един първи по-мощен опит на автора в теорията. По никакъв начин не придава научен характер на разработката. Такава критика не убеждава никого.

4.5. В глава първа се прави фрагментарни исторически преглед и сравнителноправен анализ, които по-скоро са относими към развитието изобщо на нашето наказателно право, а не към темата.

В главата липсва собствената теза и анализ, а се излагат чужди мнения, които освен това са широко известни. Такова посредничество между цитираните автори и читателя е свършено ненужно.

Дисертантът предварително (извън конкретен контекст на собствено изложение) се занимава с основни правни понятия като юридическа отговорност и др., с които безспорно всеки юрист е запознат. Глава първа стои самоцелно в работата, някак си „пришита” към другите глави. Създава усещането, че е сглобена за постигане на по-голям обем на работата. Тази глава има характер по-скоро на учебно пособие.

5. Конкретни бележки

5.1. На с. 8 се дават (не става ясно) три различни определения на понятието „пенализация”, или отделни нейни характеристики, които не са обхванати в дефиниция, с което се създава объркване. Дори не се доказва самото съществуване на понятието „пенализация” с негово собствено съдържание, различно от криминализацията, от „наказуемостта” като обективно свойство на престъплението и от индивидуализацията на наказанието.

С направената първа характеристика на пенализацията тя се отъждествява или поне се разкрива като основа или способ на криминализация (въпреки декларираната разлика между тях). Криминализацията се свързва с въвеждането на състав, основано на преценка за необходима държавна реакция „чрез методите и средствата на наказателното право”, а пенализацията отразява преценка на държавата противоправното поведение „да бъде санкционирано по наказателен ред”.

В края на същата страница пенализацията всъщност се отъждествява с контрапозиторното понятие „депенализация” защото „възможност за санкциониране на конкретно деяние, извършено от конкретен извършител по наказателен ред” съществува и при освобождаването по чл. 78 и 78а НК, а и при другите форми на депенализация (до определен момент), доколкото са задължително предшествани от извършено престъпление.

В действителност пенализацията и депенализацията не трябва да се свързват със самата „възможност” за наказване или ненаказване на дееца, които съществуват едновременно през определен период от време след извършване на престъплението, а с реализацията на едната от тях по отношение на конкретния деец, респективно със самия факт на реалното прилагане на съответната наказателноправна норма от Особената част на НК (включително и нейната санкция) или на нормите на чл. 78 или 78а НК (или на другите депенлизиращи норми). Криминализацията от своя страна

е правилно да се свързва със създаването на наказателноправна норма, обявяваща определен вид деяния за наказуеми, а пенализацията отново с факта на прилагането на нормата при конкретен казус и наказването на дееца от съда.

И накрая, пенализацията е самият факт на реалното наказване на дееца. „Определяне на характера и вида на наказанието, налагано при извършено престъпление” е относимо към индивидуализацията на наказанието (разбира се и на неговия срок или размер), а не към пенализацията, както неправилно се твърди на с. 8.

Пенализацията, видяна по този начин, вече се очертава като контрапозиторното понятие на депенализацията. При едната съществува, а при другата – не съществува фактът на налагането на „углавно” наказание от съда за извършено конкретно престъпление.

5.2. На с. 20 (също и с. 73-73, 77) неточно се приема, че при поощрителните разпоредби наказателната отговорност се „изключва” вместо „отпада”. Терминът „изключва” насочва към хипотези, при които наказателната отговорност изобщо не възниква.

Погрешно превишаването на пределите на неизбежна отбрана, ако се дължи на уплаха или смущение (чл. 12, ал. 4 НК) се третира като поощрителна норма. При тази хипотеза наказателната отговорност е наистина „изключена”, тя изобщо не възниква. Разбираемо при това положение нормата на чл. 12, ал. 4 НК не визира посткриминално поведение на дееца, респективно не стимулира такова чрез отпадането на наказателната отговорност, каквато поначало липсва.

5.3. На с. 65 се твърди, че „дълбока социална основа” на институтите на освобождаване от наказателна отговорност „трябва да се търси във възможностите за поправяне и превъзпитание без наказание”. Затова давността и амнистията според дисертанта не представляват освобождаване от наказателна отговорност.

Не мога да приема за правилна такава позиция. Същностната характеристика на института „освобождаване от наказателна отговорност” по действащото наказателно право е тази, че при посочени в закона условия и предпоставки не се налага наказание по НК за извършено престъпление. Това е родовият признак на всяко „освобождаване от

наказателна отговорност”, независимо от вида към който принадлежи. Дали държавата сама се отказва или губи при съответните законови условия своето правомощие да наложи наказание (да осъди дееца), дали наказателната отговорност се заменя с друга отговорност или мярка, дали настъпва *ex lege* или от конститутивен акт на държавен орган и пр. е без значение за принадлежността към рода. Това са видови отлики в рамките на родовото понятие.

Без значение, когато говорим общо за този институт, са и възможностите за поправка и превъзпитание. Такива не се изискват от закона нито при давността, нито при поощрителните норми, нито след 2000 г. дори от чл. 78а НК. Ето защо в нашата доктрина (В. Каракашев, Д. Михайлов, Ст. Павлов, А. Гиргинов и др.) обосновано приемат, че давността и амнистията по своята правна природа са именно освобождаване от наказателна отговорност.

Дисертантът недопустимо игнорира дори чл. 83, пр. 2 НК, който изрично обявява, че амнистията (от втория вид) „освобождава от наказателна отговорност”.

Впрочем всички тези проблеми трябваше да бъдат детайлно разгледани в представената работа, посветена на депенализацията.

5.4. Очевидно, когато на дееца не е наложено наказание, той не може да бъде третиран като осъждан. С тази постановка (по проф. Т. Хинова), основна за освобождаването от наказателна отговорност, докторантът се съгласява (с. 66). Но въпреки това не отнася към института на освобождаването съответните поощрителни норми, давността по чл. 80-81 НК и пр., макар при тях също да липсва съдимостта.

Вместо да се замисли отново по тези въпроси, от липсата на съдимост авторът извежда извода („Затова и”), че „освобождаването от наказателна отговорност се осъществява на определен етап от развитието на наказателното производство – когато лицето вече е привлечено към наказателна отговорност”.

Първо - такъв извод изобщо не следва и няма никаква връзка с приведеното становище на проф. Хинова. В този смисъл е крайно нелогичен.

Второ – принципно или методологически е погрешно същността на материалноправен институт да се дефинира като се привнасят процесуални или формални моменти, външни за материалното наказателно право. Такъв погрешен подход се поддържа и по-нататък в изложението (с. 72-73 и др).

Трето – прилагането на давността по чл. 80-81 НК и на закона за амнистия по чл. 83, пр. 2 НК, макар и да не е задължително, все пак е възможно и по отношение на привлечено към наказателна отговорност лице. Въпреки този пореден повод отново не се анализира тяхната относимост към института на освобождаването.

Четвърто - привличането към наказателна отговорност не е задължително при освобождаването по чл. 61/78 НК. Следователно не може да е същностна характеристика на института „освобождаване от наказателна отговорност”, дори според тясното му разбиране от автора.

Пето – нормата на чл. 61/78 НК се обявява за изключение от правилото. Но има ли изобщо правило, когато едната от двете норми към които то е относимо, е изключение от него?

5.5. На с. 72 в противоречие с нормата на чл. 61/78 НК неоснователно се твърди, че „еднственият държавен орган, който може да освободи дадено лице от наказание е съдът”.

5.6. На с. 70 погрешно се приема, че чл. 306 НК визира основание, което изключва наказуемостта на деянието, при което изобщо не възниква наказателно правоотношение. Всъщност изнуденият субект на активния подкуп не се наказва само, ако след престъплението незабавно и доброволно е съобщил на властта. В противен случай възникналото наказателно правоотношение следва да бъде реализирано.

5.7. Неправилно съответните поощрителни разпоредби и освобождаването от наказателна отговорност *ex lege* се изключват от обхвата на института „освобождаване от наказателна отговорност” (с. 72-73, 77,79).

5.8. Погрешно (с оглед на б. „б”) е становището, че с разпоредбата на чл. 18, ал. 3 НК „се поощрява бездействието на субекта” (с.75).

5.9. Противоречива и неясна е застъпената позиция относно помилването – дали то се основава на превантивния ефект на наложеното наказание или преследва хуманни цели и е милост на държавния глава (с. 82,84).

5.10. При освобождаването от наказателна отговорност последната остава нереализирана. Необосновано на с. 99 се застъпва, макар и в широк смисъл, че чрез административното наказание наказателната отговорност е реализирана. Такова становище по същество приема, че всяка законова държавна реакция по повод на извършено престъпление реализира възникналата наказателна отговорност. Такъв подход всъщност пренебрегва смисъла от самото съществуване на „углавното” наказание и неговите цели, ефикасната защита на обществото от престъпления.

5.11. На с. 104 в таблицата за изключенията по чл. 78, ал. 7 НК е пропуснат чл. 325, ал. 2 НК.

Необосновано е предложението за изключване на възможността за прилагане на чл. 78а при идеална съвкупност от престъпления (с. 135). Защо се приема, че тъкмо това множество престъпления е „със завишена обществена опасност”?

Правилно докторантът приема, че възприетото решение в чл. 78а, ал. 7 НК е неудачен. Изключенията по чл. 78а, ал. 7 НК (все по-многобройни) очевидно индикират недостатъците в настоящата уредба на института в чл. 78а, ал. 1 НК.

По повод на проблемите, произтичащи от актуалната правна уредба, в дисертацията липсва какъвто и да е анализ относно нуждата от евентуалното връщане на старата редакция на чл. 78а НК до 2000 г., изискваща преценка на съда относно възможността в конкретния случай целите на наказанието да бъдат постигнати, без то да бъде наложено. Такова изискване бе съобразено със същността на института „освобождаване от наказателна отговорност”, специално в хипотезите на прилагането му от държавен орган с конститутивен акт, а именно – „отказ от наказанието, но не и от неговите цели”. Не се обсъжда въпросът за предложение относно нейното евентуално връщане паралелно с отмяната на чл. 78а, ал. 7 (вж. и Съвременно право 2017, № 4, 13-21).

Не се обсъжда и основателността на разликата в наказуемостта на умишлените и непредпазливите престъпления по чл. 78а, ал. 1, б. „а” НК, доколкото предвиденото в закона наказание синтезирано отразява степента на обществената опасност на съответния вид престъпления, отчитайки всички обстоятелства, от които зависи степента на обществената опасност, вкл. и формата на вината. Нито се обсъжда другата възможна теза относно предпоставките за прилагане на института в чл. 78а ал. 1, б. „а” НК, която поставя акцентът върху формата на вината, с която е извършено престъплението, игнорирайки степента на обществената опасност.

5.12. Сега съществува правна възможност за повторно и дори за многократно прилагане на института по чл. 78а НК спрямо конкретно лице, което е реабилитирано за предходно осъждане, (и отгук) - или когато новото престъпление е извършено след като е изтекъл съответен срок от предишното освобождаване по чл. 78а НК.

Разпоредбата на чл. 78а НК е приложима дори и при неизпълнено наказание, наложено за предишно престъпление. Наистина „неизпълненото поради изтекла давност наказание е равнозначно на изтърпяно наказание” (с. 126; вж. и Съвременно право, 2013, № 1, 7-17), от което следва възможност за реабилитация и за прилагане на чл. 78а НК.

Трябва да си зададем въпроса доколко многократната приложимост на чл. 78а НК, включително и когато наложеното наказание за предишно престъпление не е реално изтърпяно, или първата наложена административна глоба не е платена, съответства на чл.1, ал. 1 НК и основната задача на НК „да защитава от престъпни посегателства...”.

Отрицателното условие по чл. 78а, ал. 1, б. „б” НК, особено след ЗИД на НК (ДВ, бр. 21 от 2000г.), е единствената истинска превантивна бариера пред извършването на ново престъпление от освободеното от наказателна отговорност по чл. 78а НК лице. Във връзка с това се поставя въпросът дали не трябва да се помисли за допълнение на чл. 78а, 1, б. „б” НК примерно - „независимо от неговата реабилитация”. (това е достатъчно; но може да се добави „и времето на извършване на престъплението, изминало след освобождаване от наказателна отговорност по реда на този раздел”).

Всички тези проблеми обаче са останали извън вниманието на докторанта.

5.13. Пресилено е твърдението, че в Т.Р. № 3 от 2015 г. „по същество ОСНК обосновава наказателна отговорност по пътя на тълкуването” (с. 151). Това би било наистина така, ако по пътя на тълкуването на норми от НК ВКС разширява обхвата на наказателната отговорност за несъставомерни деяния. Извършването на изрично предвидено в НК престъпление обаче е безспорен факт в случая. ВКС не обосновава самата наказателна отговорност, а нейната реализация при злоупотреба от некомпетентния административнонаказващ орган, който „не се е съобразил с образуваното наказателно производство и е наложил за същото деяние административна санкция” (с. 148-149).

5.14. Дисертантът неправилно приема, че чл. 218б НК е случай на декриминализация. Застъпва се тезата, че престъпният характер на деянието отпада и от престъпление то се превръща в административно нарушение (с. 171, 174, 184).

Всъщност деянието е и остава престъпление. Изправени сме не пред декриминализация, а пред освобождаване от наказателна отговорност с налагане на административно наказание за извършеното престъпление, подобно на института по чл. 78а НК.

По време на извършването на деянието са налице всички свойства на престъплението, включително и обективното последно свойство – наказуемост (заstraшеност на деянието с предвидено в НК наказание). Наказуемостта е налице защото, ако предметът на престъплението не е възстановен или заместен, на дееца може да бъде наложено углавно наказание (както и при чл. 78а, ако причинните имуществени вреди не са възстановени). Следователно извършеното е престъпление. За сравнение в първата редакция на чл. 218б НК (ДВ, бр. 28 от 1982 г.), ако предметът на деянието бе до 50 лв., наказуемостта липсваше още при неговото извършване, респективно то наистина бе административно нарушение.

Извършеното деяние не само, че е престъпление, но то и остава такава. Противното означава да приемем, че възстановяването или заместването „с обратна сила” изключват наказуемостта. Но тази теза остана изолирана и отдавна е преодоляна в науката. Тук не е мястото отново да се връщам на нея. Тя се отхвърля и в дисертацията (с. 70-72).

Последващото положително деяние по възстановяването или заместването на предмета на престъплението е нов правомерен

юридически факт, който е правопрекратяващ наказателното правоотношение и правопораждащ административнонаказателно правоотношение. Като всеки друг юридически факт поражда действие „занапред”.

Всъщност самият чл. 218б НК обявява извършеното за престъпление, сочейки разпоредби на НК, визиращи престъпление и изрично уточнявайки „предметът на престъплението”, който е възстановен или заместен, а не например „предмет на деянието”.

Основният аргумент в дисертацията се свежда до процедурата по наказване, която протича по реда на административнонаказателното производство. Но тази процедура е производна от юридическия факт на последващото правомерно поведение и е приложима само, ако то бъде реално осъществено. Водещата роля при изясняването на материалноправната същност на института по чл. 218б НК принадлежи на посткриминалното положително поведение и неговите правни последици, а не на производната от него форма на процедурата. Отново сме изправени пред неправилния методологически подход, критикуван в т. 5.4. от настоящата рецензия.

След промените в НПК от 2017 г. съдът вече налага административното наказание при условията на чл. 218б НК. Стои въпросът - къде е разликата в правната природа на институтите по чл. 78а и 218б НК? Може ли първият да е „освобождаване от наказателна отговорност”, а вторият – да е нещо различно? За да обоснове своята теза, докторантът би трябвало да отговори преди всичко на тези въпроси.

5.15. На отделни места правният език не е достатъчно точен – не наказателната отговорност, а наказанието е мярка за държавна принуда (с. 43); наказателната отговорност и наказанието погрешно се обявяват за полюси на наказателното правоотношение (с. 62); след 2000 г. нормата на чл. 78а НК „от диспозитивна се превръща в императивна” (с. 101); наказателното право не е „система от обществени отношения” (с. 142), а от правни норми, и др.

6. С оглед на положените усилия от докторанта и положителните страни на дисертационния труд, и на основание чл. 10, ал. 1 от Закона за развитието на академичния състав в Република България давам

положително заключение за присъждане на Радослава Маринова Йорданова на образователната и научна степен „доктор”.

август 2019 г.

Рецензент:

(проф. д.ю.н. Р. Марков)